

וקראת לשבת עונג

אלון תרני בפאכע באקדע וביסול פלאנ

גליון מס' 627

פרשת וארא

כ"ח בטבת התשפ"ב

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ ציון בן רחל ע"ה | לע"נ ר' שלום בן תמו תמר ז"ל | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה

לאורו נלך

קורים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

בחדש שבט של שנת תשט"ו, רבתה השמחה במעונו של מרן, שהיה אז אברך צעיר. תינוקת חדשה נוספה למשפחה. ויקרא שמה בישראל - רחל.

אך השמחה לא ארכה זמן רב. מרגע לידתה סבלה רחל הקטנה מכאבים ויסורים. הרופאים שערכו לה בדיקות מקיפות לא היו מבשרי טובות. "התינוקת לא תאריך ימים!" פסקו, והרופא הבכיר פנה לאימה, הרבנית, ואמר: "אני ממליץ לך להפסיק להאכיל אותה! היא לא תחזיק מעמד בין כה וכה, וכל יום בחייה הוא סבל מיותר עבורה ועבורכם..."

מרן והרבנית קיבלו את הבשורה בלב כבד. הם, כמובן, לא שעו לדבריהם של הרופאים. "אפלו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים", שגנו לעצמם. הרבנית נטלה על כתפיה את כל עול הטיפול בתינוקת הקטנה, כמו גם את הטיפול בששת ילדיה הגדולים יותר, ומרן המשיך להתמסר לתלמודו, ביתר שאת וביתר עוז. הימים חלפו ונקפו, ומצבה של רחל הקטנה הלך והדרדר. שלשה חודשים לאחר לידתה, ביום ל"ג בעומר תשט"ו, החזירה התינוקת הקטנטנה את נשמתה ליוצרה...

באותו יום, כבכל יום, מסר מרן את שעורו הקבוע בבית הכנסת 'שאלו צדקה'. הוא היה שקוע במסירת השיעור, מסביר ומבאר, מחלק ומפשט. והנה, לפתע פתאום נראתה בדלת דמותו של אחד מבני המשפחה. הוא ניגש אל מרן בפנים כואבות, ובישר לו את הבשורה הנוראה, כי ביתו הקטנה הלכה לעולמה. מרן הגיב בדיוק כפי שדורשת ההלכה. הוא ברך "ברוך דין האמת", סגר את הספר, והודיע: "אני אונן, איני יכול להמשיך וללמד אתכם עתה..."

אך למה שאירע לאחר מכן, לא צפה איש. מרן ירד מן התיבה, ניגש לאותו בן משפחה שבשר לו את הבשורה הרעה, ואמר לו בנימת גערה: "מדוע בשרת לי את הבשורה לפני שסיימת את השיעור?! מה בער לך?! הלא עתה אני אונן, ואיני יכול ללמד וללמד! האם לא יכלת להמתין עד סוף השיעור?!"

רעדה אחזה בנוכחים. תגובתו של מרן המחישה להם, כי גם כאשר מרן עטוף באבלו וביגונו על מות ביתו, מעיניו נתונים קודם כל ומעל לכל, ללמוד התורה הקדושה...

מרן, אמנם לא יכול היה ללמד את תלמידיו תורה, אולם הוא לימד אותם שיעור באהבת התורה!

בפתח הגליון

ברכה"ג שלום מאיר ואלק שלום"א

"עד היום הזה"

האם ראה משהו לאחרונה את מכות מצרים? הבעל שם טוב הקדוש צ"ל מצא עבורנו פסוק בספר ירמיהו והאיר עינינו בו. ערב החורבן הנורא עמד הנביא בתפילה: "אהה ה' אלקים, הנה אתה עשית את השמים ואת הארץ בכוחך הגדול ובזרועך הנטויה, לא יפלא ממך כל דבר! אשר שמת אותות ומופתים בארץ מצרים עד היום הזה - ובישראל ובאדם - ותעשה לך שם כיום הזה."

"עד היום הזה!?" והרי כל מכה שרתה שבוע ימים ונגזזה כלעומת שבה! וענה הבעל שם טוב הקדוש: אכן כן, "עד היום הזה!" כל אדם שלבו ועיניו פתוחים, יכול להתבונן ולאבחן סביבו "אותות ומופתים, בישראל ובאדם", ניסים שבכל יום!

משום שמכות מצרים ויציא מצרים, לא ללמד על עצמם יצאו. אם נצטוו להזכירם בכל יום, בוקר וערב - לייחד להם את חג הפסח ובמיוחד את ליל הסדר - הרי זה משום שמלמדים הם לקח ונצח, פעולת הבורא "לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו". וכמו שאמרו במדרש, שעם סיום בריאת העולם שבת ה' מכל מלאכתו - "ממלאכת עולמו שבת, ולא שבת לא ממלאכת רשעים ולא ממלאכת צדיקים, אלא פועל עם אלו ועם אלו".

אלא מאי, יש צורך בהתבוננות לראות גדרי שחר ועונש בבריאה, להבחין ביד ה' המנווטת הכל ושולטת בכל. והמקובל האלקי רבי יצחק אייזיק הבר צ"ל התייחס למצבנו במשל נפלא. מעשה באדם שחטא חטא כבד. החליט השופט שאין די בקיצבת מאסר ומלקות. הורה לכלאו מבלי שידועוהו כמה שנות מאסר נגזרו עליו, ולהוציאו מדי פעם לסידרת מלקות, פעם יותר ופעם פחות, עד שיתייאש ויחשוב שאין קיצבה למאסרו ולמלקותיו, ובכך ירצה עונשו. ראה האסיר שמוציאים אותו מדי פעם להתעלל בו במלקות, וסבר שהסוהר האכזר מתעמר בו בשרירות לבו. התנפל לרגליו וביקש רחמים בדמעות שליש.

שמע השופט וחרה אפו. משום שאם האסיר סובר שהמלקות הן פרי אכזריות הסוהר ואינו מבין שהן חלק מגור הדין, איבדו המלקות את משמעותן כעונש קצוב על חטאו. לפיכך הענישו בקיצוץ מנת מאכלו, והרעיבו.

נוכח האסיר שכלתה אליו הרעה, הבין שגה, וערך מכתב תחינה לשופט. הסביר את טעותו. וכך כתב: אילו היו מלקים אותי בזמנים קבועים וידועים מראש, מבין הייתי שזה חלק מהעונש הקצוב. ולחילופין, אילו בכל עת שמלקים אותי הייתי רואה את כבוד השופט נוכח בהלקאה, מבין הייתי שמבצעים את גזירתו. אבל כאשר השופט לא נראה בשטח, והמלקות ניתכות בזמנים שאינם צפויים, אין להתפלא על כך שהתחנתי לפני הסוהר, וחשבתי שבאות הן מיוזמתו...

והנמשל: בחטאינו, נגזרה עלינו גלות קשה ומיוסרת. וניפתים אנו לחשוב שהצוררים מכים אותנו בשרירות לבם. וגם הם, אגב, סבורים כן... לפיכך פועלים אנו בכל המישורים: בסיכול כללי ונקודתי. בפעילות מדינית מסועפת. בכל המישורים, מלבד אחד: להתחנן לחנינה ולהמתקת הדין, לשוב בתשובה ולשפר דרך! מעלימים אנו עין מדברי הנביא: "הוי אשר שבט אפי, ומטה הוא בידים זעמי!" אבל אנו עונים בשתי התנצלויות: "למה ה' תעמוד ברחוק, תעלים לעינות בצרה". כלומר, כשהשופט לא נראה בשטח, ולא יודעים מראש מתי תנחת המכה ותבוא עת צרה, מתפתים לחשוב שהסוהר מכה מיוזמתו...

כך גם בני ישראל במצרים: "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו", "זעקו מכאב לב על עבודתם" כל מעייניהם היו בעבודה הקשה גרידא. "לא שצעקו לאל שיושיעם, אלא צעקו מן הצער כאדם הצועק מכאב". "ותעל שועתם אל האלקים, מן העבודה", וכמו שאמר: "ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו!" ואז נשלח משה להאיר עיניהם, להראותם את השופט, ולהתרות מראש על המכות.

ללמדנו שדבר אינו קורה מעצמו, ואם רצוננו להוושע לא אל הסוהר נפנה, אלא אל השופט. אליו נעתיר, והוא יגאלנו במהרה!

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"וגאלתי אתכם" (ו, 1).

איש כפרי שאשתו ילדה לו בן, מנהג העולם שהוא שולח עגלות לעיר הגדולה להביא את קרוביו וקרואיו להשתתף בברית של אברהם אבינו. בדרך כלל שולח האיש כפי השגת ידו, אם עשיר הוא, הרי ששולח לעיר עגלות צב גדולות ורחבות באמרו שמא יחפוץ עוד מאן דהוא לבוא ולהשתתף בשמחה. ואם איש עני הוא, הרי שלעיר הגדולה שולח הוא עגלה קטנה המספיקה לקצת קרוביו המוכרחים. אולם אם אדם זה הוא עניי שבעניינים, שולח הוא רק חמור אחד כדי להביא את המוהל בלבד...

כן הוא גם הנמשל - אמר המגיד מדובנא - לעתיד לבוא כאשר יגיע זמן הגאולה השלמה, והיה אם נזכה, והקדוש ברוך הוא יגאל אותנו מכח מעשינו הטובים - הרי אז ישולח רכב רב לקבץ כל נדחי ישראל ממקום פזורם מארבע כנפות הארץ, אולם אם חס ושלום לא נהיה ראויים לכך - אזי ימעט המספר ויתקבצו המובחרים שבעם לבדם...

"ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (ה, 2).

נהוג היה בישיבת וואלוז'ין שכל תלמיד העומד לעזוב את הישיבה, בטרם צאתו לדרך נכנס היה אל ראש הישיבה הגאון רבי איצ'לה מוואלוז'ין, וראש הישיבה היה מצייד אותו בעצה והדרכה בנתיבי החיים העומדים לפניו. פעם אחת נכנס אל רבי איצ'לה התלמיד רבי מרדכי גימפל יפה, מי ששימש לאחר שנים כרבה של ריז'נוי.

לך, תלמידי היקר - פתח ראש הישיבה - שבטוח אני בך שתעמוד בראש קהילה גדולה, אתן עצה ששמעתי מאבי זצ"ל רבי חיים מוואלוז'ין. עצה זו היא כלל גדול בענייני ציבור. יודע אתה כי תנועות חדשות קמו בישראל בדורות האחרונים והם כולם קוראות תגר על דרך התורה המסורה לנו מדור דור. לדאבונו תנועות אלה הפילו חללים רבים.

אבי זצ"ל הורה שהדרך הנכונה לנהוג אל מול תנועות אלה אינה בדרך של תגרה ומלחמה, כי עצם הענין המתעורר במלחמה כעין זו מביאה להתחזקותם ולעידודם. יש להתעלם מהם לגמרי! ואני - אמר רבי איצ'לה - מצאתי לדבר סמך בתורה ובדברי חז"ל. נאמר בתורה: "ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים", ומביא רש"י מדברי המדרש שצפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים. ומה היה קורה לו לא היכו אותה? - שאל רבי איצ'לה - מאומה! היתה הצפרדע נותרת בודדה! רק מכיון שהיכו אותה השריצה הצפרדע המוני נחילי צפרדעים שכיסו את כל ארץ מצרים. דבר זה עלינו לזכור ביחסינו לגבי הקמים עלינו לקעקע את דרך התורה.

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

חינוך מהבית

ה'כלי יקר' מגדיר בצורה נפלאה את מעלת החינוך הבא

מצד ההורים, לעומת חינוך הבא מצד מחנך חיצוני: כל מה שאדם מחונך על ידי מחנך, זהו חינוך - 'במקרה ולא בעצם', ולכן 'בקל ישתנה' - כלומר, גם אם ילד מחובר לדמות המחנך ומושפע ממנה, עדיין אין זה אומר שהדברים ייפכו לחלק אינטגרלי מאישיותו, וייתכן מאוד ש'בקל ישתנה'. לעומת זאת, כל מה שההורים מתנכים, זהו חינוך - 'בעצם ולא במקרה', חינוך הוּפַך לחלק מהאישיות! עד כאן דברי ה'כלי יקר'. דברים נוקבים...

אלו דברים שאנחנו חייבים לשנן אותם שוב ושוב. אנו חייבים להתחזק ולשנן לעצמנו עד כמה יש ביכולתנו להשפיע ולחנך ואיזה כוח עצום יש בידינו.

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

תכלית הניסים

בשבתות אלה עוסקים אנו בסיפור ניסי מצרים. הקב"ה עושה לישראל ניסים גלויים - עוד נס ועוד נס, עד שבני ישראל יוצאים מארץ מצרים, ואז עושה להם הקב"ה את הנס הגדול ביותר - נס קריעת ים סוף.

ויש להבין, מה הייתה תכלית כל הנסים הללו? כבר בתחילת הפרשה כתובה התשובה לכך: "למען שיתי אותותי אלה בקרבך, ולמען תספר באזני בן ובן בנך את אשר התעללתי במצרים". כל האותות, המופתים והנסים הגלויים שעשה ה' במצרים - מטרתם הייתה שבני ישראל יספרו לבניהם אחריהם על יד ה' ועל גדולתו. וכדי שזכור זאת בכל הדורות, ציוונו ה' על מצוות מסוימות הנעשות 'זכר ליציאת מצרים', כמו שבת ופסח, וכן מצוות תפילין המוזכרת בהמשך הפרשה, שתכליתה היא זכירת יציאת מצרים: "והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים" (יג, טז). תפארתו של בורא עולם התגלתה ביציאת מצרים. ואולי גם עצם כניסת ישראל למצרים הייתה בעבור הראות ה' יתברך את גדולתו ואת מופתיו, שהלא הנסים שהתרחשו במצרים התפרסמו בעולם כולו, כי מצרים שלטה אז על הכל, וכך האיר העולם כלו מגדולתו יתברך.

בבריאת העולם טבע הקב"ה בעולמו חוקיות, שלפיה מתקיימת הבריאה: זריחת השמש במזרח, ושקיעתה במערב, ממשלת השמש ביום, והירח - בלילה, ועוד חוקים רבים מספור. גם גבולות הים נשמרים כבר קרוב לששת אלפים שנה, וכל מערכות הטבע המוכרות פועלות ללא הרף במתכונת שקבע הקב"ה בששת ימי בראשית, עד עצם היום הזה.

לכאורה, מה יש להתפעל מהטבע? הלא בכל בוקר זורחת השמש, ואנו רואים את אותם שמייים, עצים וציפורים. העין כמעט שאינה מתפעלת, אך מבט מעמיק מגלה לנו כי קיום העולם הינו נס תמידי, נס נסתר.

מי שיתבונן בבריאה ויחקור את הדברים המופלאים שיצר הקב"ה בעולם, יגלה את הנסים המכוסים יותר. ההתבוננות בעלי החיים, בצומח ואף בחפצים דוממים - מביאה את האדם להתפעלות מפלאי הבריאה המעידים על חכמתו האינוסופית של הבורא. התבוננות זו מביאה לחיזוק האמונה שה' הוא בורא השמיים והארץ במאמר פיו, והוא יתברך מנהיג את העולם, ומקיימו בכל רגע ורגע.

אולם כוח ההרגל מונע מאתנו לחוש אמונה זו. התרגלנו לראות את היצירה האלוקית ששמה "עולם", ואנו עלולים לשכוח מי הוא המחיה אותנו בכל שניה, ומי הוא המכלכל אותנו ברוב טובו וחסדיו עמנו. כדי לעורר אותנו מתרדמת ההרגל, עושה הקב"ה את הניסים הגלויים, ומשנה סדרי בראשית.

דברים אלו חשובים במיוחד בדורנו, שבו הפך החינוך למשהו כוללני וממוסד. כל ילד וילדה, כל נער ונערה, משובצים באופן טבעי במסגרות לימוד מעולות, מסגרות המאוישות במחנכים משכמם ומעלה, מסגרות המתוגברות באנשי מקצוע האמורים לזהות מקרים חריגים המצריכים התערבות מקצועית ולטפל בהם.

בשל כך, והזכרנו זאת כבר, הורים רבים נרדמים בשמירה. הם מרגישים שהם הפקידו את האוצרות שלהם בידיים הטובות ביותר וסומכים שבוודאי כאן תקפים הכללים ש"שלוחו של אדם כמותו"... ו"חזקה על שליח שעושה שליחותו"... דווקא כאן עלינו לזכור את דברי ה'כלי יקר', שחינוך אשר נצליח להחדיר כהורים - יהיה בעל עומק ועוצמות גבהות בהרבה, והשפעתו תהיה ארוכה יותר מחינוך שיוענק בידי כל גורם אחר, יהיה מי שיהיה.

אם בכל מצווה אנו יודעים שעדיף לקיימה בפועל ממש, ולא על ידי שליח, קל וחומר כשמדובר במצוות החינוך - מצוות "ולימדתם אותם את בניכם" - שמחייבת אותנו, עד כמה ששייך, לחנך באופן אישי.

(במה)